

SUHF:s förslag på rekommendationer för lärosätenas användning av AI

Sammanfattning

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) välkomnar SUHF:s initiativ att ta ett gemensamt grepp kring lärosätenas användning av AI och vad som krävs enligt EU:s AI-direktiv (EU 2024/1689). Inom SLU har rekommendationerna föranlett diskussioner på bred front vilket i sig har varit positivt då det inneburit en kunskaphöjning och ökad medvetenhet om AI. Den samlade bilden inom universitetet är emellertid att rekommendationerna bör omarbetas.

Rekommendationerna bör:

- utformas så att det tydligt framgår vad som krävs enligt lag och vad som kan utgöra rekommendationer för genomförande
- poängtera behovet av att prioritera och nivellera insatser, allt behöver inte göras med samma ambitionsnivå för alla lärosäten, medarbetare eller studenter
- renodlas till att omfatta det som är direkt motiverat av AI
- ses över i förhållande till regeringens strategi för AI (Sveriges AI-strategi. Regeringskansliet 2026)
- relateras till UniDig:s uppdrag.

SLU föreslår också att:

- SUHF, möjligen i samarbete med UniDig, identifierar vad som högskolesektorn lämpligen kan göra gemensamt (t.ex. grundläggande utbildningsinsatser för viss typ av personal, upphandling av utbildning eller AI-verktyg).

Generella synpunkter

Tydliggör vad som är lag och vad som är rekommendationer, renodla vad som motiveras av AI

Så som rekommendationerna är utformade går det inte att utläsa vad som är lagkrav och vad som de facto är rekommendationer, goda råd eller förslag. Rekommendationerna är – trots sin omfattning – inte heller heltäckande. SLU anser att det hade varit bättre att skriva fram vad lagen kräver och markera när rekommendationerna utgör förslag till operationaliseringar.

Det som redan är reglerat i högskolelag och -förordning kan utgå; t.ex. skrivningar om vetenskaplig kvalitet. Det finns också andra självklarheter som redan är reglerade och som kan utgå, t.ex. om hur examinationsformer ska vara utformade eller att hänsyn ska tas till studenter med särskilda behov.

Till lagkraven kring AI hör att användningen ska riskklassificeras, kommentarer kring genomförandet av sådan klassificering saknas däremot helt.

I sin nuvarande form riskerar rekommendationerna att bli en administrativ börda

Rekommendationerna är ambitiöst formulerade, samtidigt som det mesta lämnas åt lärosätena själva att konkretisera. Det skulle bli mycket resurskrävande, personellt och ekonomiskt, att genomföra alla rekommendationer. Alla inventeringar, uppföljningar, utvärderingar och dokumentation som påbjuds blir i sig en administrativ börda om de ska realiseras fullt ut enligt nuvarande formuleringar.

Det hade varit önskvärt med förslag till prioriteringar och konkretioner utifrån vad som är lägsta-nivå (lagkrav).

Några kommentarer utifrån omvärlds- och utvecklingsfaktorer

Användningen av AI och hantering av AI i forskning och (forskar-) utbildning är redan en realitet. Styrningen av detta blir därför en fråga om att lägga rälsen samtidigt som tåget redan kör på i full hastighet.

Att utarbeta förhållandevis detaljerade rekommendationer inom ett område där utvecklingen går både snabbt och språngvis gör att de riskerar att mycket snart bli obsoleta. Flera kommentarer från SLU:s verksamhet handlar om det; exempelvis tolkas rekommendationerna som att de handlar om generell och generativ AI men konsekvenserna av agentisk AI och användning av egna AI-lösningar tas inte upp alls. I och med användningen av agentisk AI, dvs. när AI börjar agera, uppkommer helt nya typer av ansvarsfrågor, t.ex. för felaktiga beslut och fusk inom forskning och utbildning.

Måhända är AI något som utvecklas för snabbt för universitetsvärldens beslutsprocesser kring rekommendationer och policys. Begreppet agentisk AI har funnits länge men har slagit igenom under 2024-2025, dvs. under samma tid som rekommendationerna skrevs. Under samma period uppdaterade regeringen den

Svenska AI-strategin som senare kompletterats med en handlingsplan och den nya aktören UniDig formerades. De två sistnämnda kommenteras särskilt här nedan.

Sveriges AI-strategi och regeringens handlingsplan för Sveriges AI-strategi

SUHF:s rekommendationer bör relateras till innehållet i regeringens handlingsplan för Sveriges AI-strategi. Regeringen beslutade om den första AI-strategin för Sverige 2018 och en uppdatering av strategin samt en handlingsplan beslutades i februari 2026. Universiteten pekade i dessa dokument ut som viktiga aktörer i flera delar; utbildning, forskning, innovation och samhällsomställning. För universitet och högskolor innebär handlingsplanen bl.a. att integrera AI i hela utbildningssystemet, utveckla livslångt lärande inom AI, stärka AI-forskning och spetskompetens, samt tillgången till kraftfull infrastruktur. Flera regeringsuppdrag finns också kopplade till strategin.

En viktig fråga i sammanhanget bör vara hur akademisk frihet förhåller sig till statlig styrning i frågor relaterade till användningen av AI inom akademien.

UniDig – en ny aktör inom högskolesektorn

SUHF:s rekommendationer bör ta hänsyn till UniDig:s uppdrag och funktion.

Det nya samarbetsorganet UniDig syftar till att samla lärosätena kring frågor om digital utveckling. UniDig skulle kunna fungera som en aktör som koordinerar olika typer av gemensamma projekt och lösningar och därmed bidrar till en snabbare implementering av AI på alla lärosäten. På så sätt skulle en jämnare nivå kunna uppnås mellan lärosäten som har olika förutsättningar samtidigt som dubbelarbete kan minskas.

Beslut om detta yttrande har fattats av rektor efter föredragning av utredaren Kristina Julin. Till grund för yttrandet ligger skriftliga och muntliga synpunkter från flera olika intressenter och instanser inom SLU; juridik och säkerhet, biblioteket, IT-enheten, ansvariga för forskarutbildning, verksamhetsstödet, ledningsgrupp samt i anslutning till arbetet med uppdraget om AI i utbildningen som SLU har i sitt regleringsbrev. Slutligen har rekommendationerna behandlats i rektors ledningsråd.

Maria Knutson Wedel

Kristina Julin